

Vendepunkt

folkehjelp.no

Ulikhet



OXFAM



**Norsk
Folkehjelp**

Norsk Folkehjelp
Postboks 88 44 Youngstorget
N-0028 Oslo

Vi står overfor en omfattende ulikhetskrise. Den enorme økonomisk ulikheten har dyptgripende økonomiske, sosiale, politiske og miljømessige konsekvenser. Den undergraver også fremgangen i arbeidet med å bekjempe ulikhet på grunn av kjønn, etnisitet eller annen ulikhet.

Ulikhet er ikke et nytt problem. Men de siste tiårene har det vært en sterk økning drevet fram av økonomisk politikk, økt rikdom og uforutsigbare politiske krefter. Det er flere grunner til at bekjempelse av ulikhet bør være det viktigste målet for Norges nye utviklingspolitikk:

- Reduksjon av ulikhet er mer effektivt for å bekjempe fattigdom enn økonomisk vekst: Verdensbanken hevder at **ved å redusere ulikhet kan bærekraftsmålet for ekstrem fattigdom nås i løpet av 20 i stedet for 60 år.**¹
- **Høyere ulikhet bremser økonomisk vekst:** når folk ikke får tilstrekkelig helsetjenester, utdanning eller ernæring, er de ikke like produktive.² OECD³ har i over ti år anerkjent den negative betydningen ulikhet har for vekst.
- Den skjeve fordelingen av økonomiske ressurser fører til ulik fordeling av

politisk makt – en milliardær har 4 000 ganger større sannsynlighet enn andre for å inneha et politisk verv. Å bekjempe økonomisk ulikhet vil bidra til å snu konsentrasjonen av politisk makt og unngå at de rikeste kontrollerer spillereglene.⁴ Protester utløst av urettferdig fordeling av ressurser blir oftere møtt med undertrykkelse fra myndighetene enn med omfordeling. Land med høy ulikhet har syv ganger større sannsynlighet å oppleve demokratisk tilbakegang enn land med større likhet. Å bekjempe ulikhet kan ha en dominoeffekt fordi det både reduserer denne risikoen og bidrar til å gjenopprette tilliten til politiske institusjoner og demokratiet.⁵

- **Bekjempelse av ulikhet gjennom en målrettet politikk og progressiv beskatning** vil hindre at rikdom hopper seg opp hos milliardærene og frigjøre ressurser til offentlig finansierte tjenester som er tilgjengelige for alle.

- Ulikhet påvirker også hvordan folk reagerer på katastrofer og tilpasser seg konsekvensene av klimaendringene: mer likestilte samfunn er bedre i stand til å håndtere risiko kollektivt. ⁶

LO, Norsk Folkehjelp, Tankesmien Agenda og Oxfam oppfordrer norske myndigheter til å vedta reduksjon av ulikhet som et overordnet mål for utviklingspolitikken og definere sterke, målbare resultater for reduksjon av ulikhet i den nye politikken for norsk utviklingssamarbeid. Dette vil bidra til raskere fattigdomsbekjempelse, mer klimarobusthet, sterkere demokrati, mer likestilling og sunnere samfunn. Det vil også bidra til en mer effektiv og sammenhengende norsk utviklingspolitikk.

1. Status for ulikhet i verden

Ulikhet har nådd krisenivåer over hele verden, med konsekvenser som er sammenlignbare med klimakrisen i omfang og alvor - en konklusjon som ble bekreftet av den uavhengige ekspertkomitéen ledet av Nobelprisvinneren Joseph Stiglitz, nedsatt av Sør-Afrika under deres G20-presidentskap.⁷

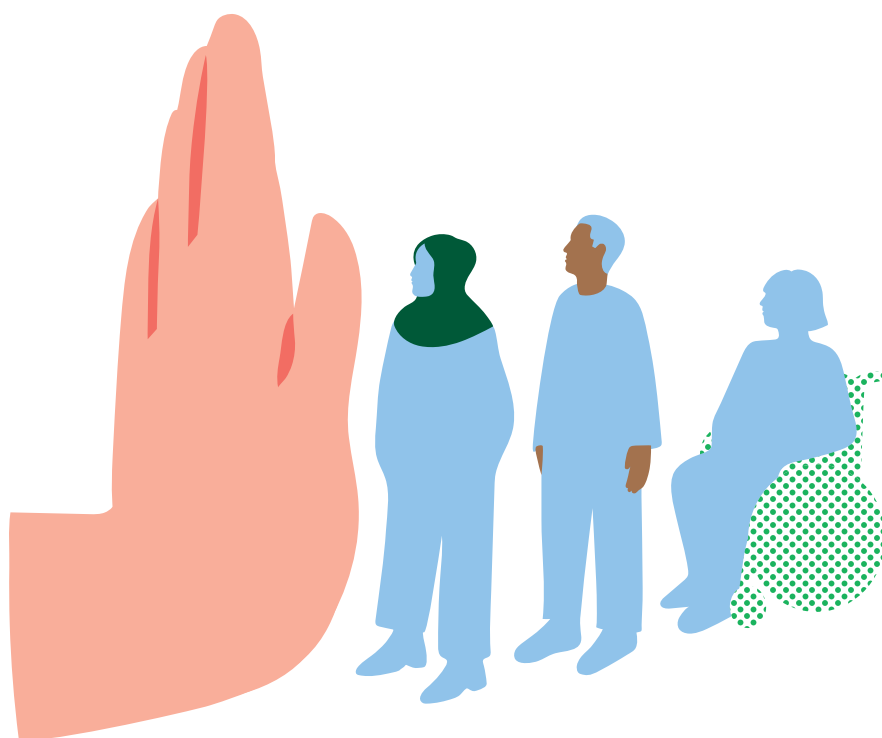
Dette er ikke en abstrakt krise – rapporten fra Stiglitz-utvalget (2025) viser at den allerede påvirker liv og samfunn over hele verden. Ulikhet gjør folks liv mer sårbare; den skaper frustrasjon og sinne og fører til mistillit til demokratiske institusjoner. Den har ingen grenser: de globale reglene for handel, finans og investeringer påvirker i stor grad ulikheten folk opplever. Offentlig rikdom krymper mens privat rikdom vokser, spesielt i det øvre sjiktet. Voksende økonomisk ulikhet har gått hånd i hånd med ulikhet på andre områder – helse, utdanning, arbeid, bolig, miljø og politisk deltakelse – som gjør de nederst på stigen mer sårbare og marginaliserte. Dette skaper en ond sirkel der de som har lav inntekt og lite rikdom også har færre muligheter, og vice versa. Dette vil igjen øke sannsynligheten for at de nederst på stigen ikke får utnyttet sine evner og sitt potensiale.

Den samlede effekten av ulikhet har vært katastrofal for de fleste, men gunstig for de få. Det økende skillet er ikke bare økonomisk; Stiglitz-utvalget påpeker at økonomiske ulikheter oversettes til politiske ulikheter, der de med rikdom har uforholdsmessig stor politisk innflytelse og kontroll over mediene. Det gir dem en dominerende stemme i det offentlige ordsiftet, og skaper ofte polariserende krefter og sosiale spenninger.

Ettersom institusjoner og politikk gjenspeiler synspunktene og kulturen til de som skaper dem, har elitene formet systemet, og den økonomiske politikken i de fleste land de siste tre tiårene har ført til økt ulikhet. Politikken har tilrettelagt for skatteunngåelser og -unndragelser, og fratatt regjeringer viktige inntekter til å investere i offentlige tjenester. Samtidig har det blitt ført en politikk for privatisering av statseide selskaper, eiendommer og tjenester, som helse og utdanning. Selskapenes overskudd har økt, og folk har blitt tvunget til å betale mer av egen lomme. Politikken har også svekket regulering av selskaper og redusert arbeidets makt i forhold til kapital. Samtidig har de fleste regjeringer aktivt kuttet offentlige utgifter, som ytterligere reduserer folks tilgang til nødvendige varer og tjenester.

Nøkkelfakta om inntekts- og formuesulikhet

- **Inntektsulikhet:** 83 prosent av verdens land, som utgjør 90 prosent av verdens befolkning, har høy inntektsulikhet (dvs. en Gini-koeffisient over 0,4).⁸
- **Formuesulikhet:** Mellom 2000 og 2024 erobret de 1 prosent rikeste 41 prosent av all ny rikdom, mens bare 1 prosent gikk til de nederste 50 prosentene.⁹ Dette betyr at den rikeste prosenten har økt sin gjennomsnittlige formue med 1,3 millioner dollar siden 2000, mens folk i den fattigste halvdel av menneskeheten økte sin formue med gjennomsnittlig 585 dollar i samme periode (i faste 2024-priser). Dette betyr at den øverste prosenten økte sin gjennomsnittlige formue 2 655 ganger så mye som de nederste 50 prosentene.
- **Fattigdom:** Siden 2020 har den globale fattigdomsreduksjonen nesten stoppet opp. I noen regioner har den gått tilbake.¹⁰
- **Halvparten av verdens befolkning har fortsatt ikke tilgang på grunnleggende helsetjenester.** 1,3 milliarder mennesker er fattigere fordi de må betale for helsetjenester fra egen lomme¹¹
- **Flere milliardærer har tilegnet seg sin rikdom gjennom arv enn gjennom gründervirksomhet.** I løpet av de neste 30 årene vil 1 000 milliardærer overføre mer enn 5,2 billioner dollar til sine arvinger, i stor grad uten skatt, noe som opprettholder ulikhet fra en generasjon til en annen.¹² Samlet sett anslås det at over 70 billioner dollar vil bli gitt videre til arvinger i løpet av det neste tiåret. Dette undergraver sosial mobilitet og like muligheter.¹³



2. Hva bør Norge gjøre – viktige prioriteringer for å redusere ulikhet

Ulikhet er ikke uunngåelig; den formes av politiske valg. Som Norges statsminister nylig erkjente overfor G20: *det er ikke gitt at vi skal ha ulikhet. Det er et resultat av valg, og det betyr at det kan bekjempes – med riktig politikk*¹⁴.

Det er et betydelig rom for å utvikle strategier som kan påvirke hvordan inntekt fordeles og omfordeles gjennom beskatning og offentlige utgifter. Det fordrer reformer av reglene og institusjonene som styrer den globale økonomien, som vil kreve kollektiv forpliktelse og koordinert handling.

Det er en økende anerkjennelse av at det må gjøres noe med ulikheten. Flere har sluttet seg til en av de viktigste anbefalingene fra Stiglitz-utvalget om å etablere et **Internasjonalt panel for ulikhet (IPI)**. Det er et teknisk og analytisk organ av ledende eksperter, inspirert av det internasjonale klimapanelet (IPCC), som skal støtte regjeringer og multilaterale institusjoner med å styrke den internasjonale koordineringen for å bekjempe ulikhet. Norges støtte til dette initiativet

gjenspeiler et langvarig engasjement for å fremme den globale ulikhetsagendaen. Den andre viktige anbefalingen fra utvalget er at alle land bør utvikle **nasjonale planer for ulikhetsreduksjon** basert på kunnskap og innspill fra et mangfold av grupper i landet. Den økte oppmerksomheten i internasjonale fora, har skapt en mer dynamisk situasjon og et mulighetsvindu for Norge til å ytterligere engasjere seg, støtte og forme den fremvoksende globale responsen på ulikhet.

Norge er anerkjent for å bekjempe ulikhet og fremme offentlige velferdssystemer i lavinntektsland, ta lederskap på sentrale ulikhetsspørsmål som gjeld, innenlandsk ressursmobilisering og kapitalflukt, og for å opprettholde 1 % av BNI til utviklingsbistand. Norge har lang erfaring med å gi fleksibel støtte til å styrke sivilsamfunnsaktører, inkludert fagforeninger, kollektive forhandlinger og trepartssamarbeid. Norge har allerede vist bred politisk støtte til å bekjempe ulikhetskrisen – **og nå kan Norge sette kampen mot ulikhet som et overordnet mål for den nye strategien for utviklingspolitikk.**

Norge bør fremme kampen mot ulikhet internasjonalt ved å:

- **Støtte det internasjonale panelet for ulikhet (IPI)** som vil samle ledende eksperter som skal bidra med analyse og politisk veiledning, samt styrke kunnskapsgrunnlaget og koordineringen som trengs internasjonalt for å bekjempe ulikhet.
- Støtte land til å utvikle **nasjonale planer for ulikhetsreduksjon** for å komme til enighet om målrettede tiltak for å redusere ulikhet, basert på innspill fra et mangfold av grupper i landet.
- **Lede kampen mot ulikhet på globalt nivå** ved å støtte anbefalingene fra Stiglitz-utvalget, ved å fremme ulikhetsreduksjon i arbeidet til Verdensbanken og IMF, og støtte global samhandling for å redusere driverne bak økende ulikhet, blant annet ved å etablere en bindende gjeldsordningsmekanisme.
- Støtte utviklingen av offentlige velferdssystemer, inkludert kontantstøtte til mennesker i sårbare situasjoner, i land som mottar norsk utviklingshjelp.
- Støtte offentlige, gratis og kjønnsensitive helse- og utdanningssystemer med god kvalitet i alle land.

Forsvare demokrati, menneskerettigheter og retten til å organisere seg:

- Forplikte seg til langsiktig støtte til **styrking av sivilsamfunnsorganisasjoner** som nøkkelaktører i demokratisering og i å fremme rettferdig fordeling av makt og ressurser.
- Bygge internasjonale allianser for å **motvirke lovgivning som kontrollerer og begrenser sivilsamfunnet handlingsrom**. Norge bør forsvare, støtte og beskytte miljø- og menneskerettighetsforkjempere og stoppe trakassering av sivilsamfunnsorganisasjoner
- **Fremme uavhengige medier** og bidra til å hindre konsentrasjon av eierskap til medier, regulere teknologiselskaper og støtte alternative teknologiplattformer for å sikre et mangfold av perspektiver i den offentlige debatten..
- **Støtte bindende regelverk for næringslivet for å sikre respekt for menneskerettigheter**, inkludert urfolksrettigheter; utøve aktsomhetsvurderinger, sikre kompensasjon til berørte lokalsamfunn og stille krav til at investeringer i næringsliv skal bidra til reduksjon av ulikhet.
- Støtte tiltak som bidrar til å **styrke den nasjonale fagbevegelsens** kapasitet til å forhandle fram kollektive avtaler som fremmer omfordeling og sikrer arbeidstakerrettigheter.
- **Anvende et kjønns- og likestillingsperspektiv på tvers av alle programmer**, samt fremme kvinners rettigheter og støtte kvinneorganisasjoner og -bevegelser.
- **Støtte demokratisk kontroll over naturressurser og tilgang til jord** for småbrukere og urbane marginaliserte grupper.

Legg vekt på ulikhet i arbeidet for å bekjempe klima- og naturkrisen:

- Fremme en rettferdig grønn omstilling der rike forurensere betaler en rimelige andel, gjennom skatter og avgifter,
- Støtte klimatilpasning for de menneskene som rammes hardest av klimaendringene og bidra til finansiering av tap og skader.
- Anvende et ulikhetsperspektiv for all klima- og miljøpolitikk, og sikre at den nødvendige grønne omstillingen ikke har urettferdige negative konsekvenser for lavinntektsland og grupper eller bidrar til å opprettholde strukturell urett.

Fremme jobbskaping, anstendig arbeid og arbeidstakerrettigheter:

- Sikre at ansvarlig næringsutvikling, jobbskaping og et velfungerende arbeidsmarked blir eksplisitte mål for norsk utviklingspolitikk.
- Fremme tiltak som støtter formalisering av arbeidsmarkedet og arbeidstakerrettigheter.
- Fremme kollektive tariffavtaler og trepartssamarbeid i arbeidsmarkedet.
- Støtte tiltak som sikrer trygt og organisert arbeid for unge mennesker og kvinner, i land som er en del av Norges utviklingssamarbeid, og styrke yrkesfaglig opplæring og lærlingordninger tilpasset de reelle behovene i arbeidsmarkedene i det globale sør.

Fremme rettferdige og progressive skattereformer:

- Støtte vedtakelse av FNs skattekonvensjon i FNs generalforsamling og G20.
- Støtte progressive tiltak i FNs skattekonvensjon som gjør det mulig for land i det globale sør å mobilisere tilstrekkelige innenlandske ressurser til å finansiere sin egen utvikling, demokratiske institusjoner og gode offentlige tjenester.
- Fremme høyere skatter på kapital globalt og styrke økonomisk og politisk støtte til internasjonalt skattesamarbeid og anti-skatteparadistiltak i Norges bilaterale og multilaterale utviklingssamarbeid.
- Støtte dialog om skattepolitikk mellom regjeringer og innbyggere, og støtte sivilsamfunn for å påvirke at skattepolitikk blir mer progressiv og kjønns sensitiv.

Lag tydelige mål for reduksjon av ulikhet tematisk og på tvers av alle programmer:

- Sikre at Norad har dedikerte ressurser og bidrar til IPLs arbeid med faglige innspill og støtte til utvikling av nasjonale planer for ulikhetsreduksjon.
- Støtte arbeid på landnivå innen tematiske og sektorområder som vi vet kan bidra til å redusere ulikhet – i tråd med anbefalingene fra Stiglitz-utvalget.
- Sikre at all norsk utviklingspolitikk og programmer systematisk vurderer hvordan de bidrar til å redusere ulikhet, med budsjetterte tiltak med tydelige mål, indikatorer og målbare resultater.
- Sikre at Norad har nok faglig kapasitet på ulikhet til å gi tverrgående støtte til alle områder av norsk bistand, på tvers av utviklings- og humanitære programmer.



3. Hvorfor ulikhet bør være i hjertet av Norges nye utviklingsstrategi

Å bekjempe ulikhet er ikke bare et mål i seg selv, men også en forutsetning for å oppnå bredere utviklingsmål – fra fattigdomsbekjempelse og økonomisk stabilitet til demokratisk styring, klimarobusthet og sosiale fremskritt. Denne delen beskriver hvorfor det å plassere ulikhet i hjertet av Norges nye utviklingsstrategi vil ha vidtrekkende positive resultater på tvers av viktige politikkområder, og fremme mer rettferdige og inkluderende samfunn globalt.

3.1 Å redusere ulikhet er avgjørende for å oppnå reduksjon av fattigdom og bedre økonomisk utvikling

Fattigdomsbekjempelse vil være umulig uten å bekjempe ulikhet. Verdensbankens analyser viser at hvis vi reduserer ulikhet vil det være mulig å utrydde ekstrem fattigdom på 20 år. Uten en slik reduksjon vil det ta minst 60 år.¹⁵

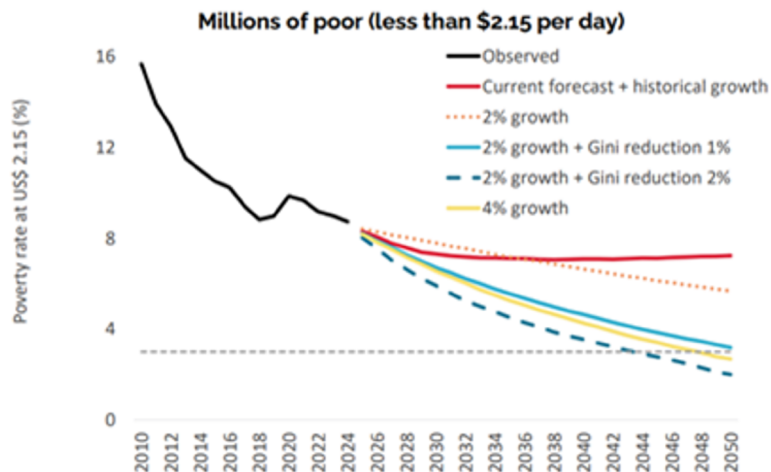
Verdensbankens analyser viser at framgangen i den globale fattigdomsbekjempelsen har stagnert og nærmest stått stille til tross

for økonomisk vekst i mange regioner. Det viser at vekst alene ikke er tilstrekkelig for å drive fattigdomsbekjempelse i stor skala. Der ulikheten er høy, fører vekst kun til svake gevinster for mennesker med lavest inntekt.

I mange lav- og mellominntektsland har fattigdomsbekjempelsen stagnert ettersom fordelene fra vekst uforholdsmessig tilfaller de øverste 60 prosentene. Fattigdomsbekjempelsen er betydelig raskere der inntektsvekst blant fattigere husholdninger holder tritt med – eller overstiger – gjennomsnittlig vekst. I kontrast, når inntektsveksten er konsentrert høyere opp i fordelingen, bremser eller stagnerer fremgangen. Som et resultat blir ekstrem fattigdom stadig mer konsentrert, både geografisk og sosialt. Verdensbankens analyse illustrerer dette tydelig: en reduksjon på 2 prosent i ulikhet, kombinert med 2 prosent vekst, kan tredoble hastigheten på utrydding av ekstrem fattigdom.

Figur 1.1: Økonomisk vekst og fattigdomsbekjempelse¹⁶

AT CURRENT LEVELS OF ECONOMIC GROWTH, POVERTY WILL NOT BE ERADICATED FOR DECADES



Source: World Bank calculations, pio.worldbank.org; horizontal dotted line shows 3% or 3% of global population in 2030.

Ulikhet **skader økonomisk utvikling på flere måter**. For det første svekker og destabiliserer høye nivåer av ulikhet den økonomiske veksten. Når inntekten er konsentrert på toppen, er samlet etterspørsel begrenset, ettersom husholdninger med lavere inntekt, som bruker en større andel av inntekten sin, er uten kjøpekraft. Det begrenser den økonomiske aktiviteten og gjør veksten mindre inkluderende og bærekraftig¹⁷.

For det andre begrenser ulikhet menneskelig potensial og produktivitet. Mennesker i bunnen av inntektsfordelingen opplever sult og manglende tilgang til et godt helsevesen og utdanningssystem, noe som begrenser deres mulighet til å bidra, som igjen har negative konsekvenser for den samlede økonomiske utviklingen.¹⁸ For det tredje, undergraver ulikhet muligheter, reduserer sosial mobilitet og opprettholder forskjeller på tvers av generasjoner. Høyere ulikhet er også forbundet med stigende husholdningsgjeld og ulikhet opprettholdes mellom generasjoner, der

mer ulikestilte land har mye lavere nivåer av mobilitet mellom generasjoner.

For det siste er samfunn med høy ulikhet også mindre tilbøyelige til å gjøre offentlige investeringer som støtter opp under den samlede produktiviteten, som offentlig transport, teknologi, utdanning og helse.¹⁹

Ny dokumentasjon og nye perspektiver på ulikhet og økonomisk utvikling har endret hvordan ledende økonomiske institusjoner snakker om ulikhet og økonomisk utvikling. IMF har vist at vekstperioder tenderer til å være kortere når ulikheten er høy,²⁰ mens OECD har vist at inntektsulikhet har en statistisk signifikant negativ effekt på vekst på mellomlang sikt. og anslår at land som USA og Storbritannia ville ha hatt en samlet økonomisk vekst på seks til ni prosentpoeng høyere de siste to tiårene hvis inntektsulikheten ikke hadde økt.²¹

Dette har stor betydning for innretningen av det norske utviklingssamarbeidet. Støtte til politikk som reduserer ulikhet vil være avgjørende ikke bare for å redusere fattigdom, men for å fremme robust og bærekraftig økonomisk utvikling.

3.2 Å redusere ulikhet er avgjørende for å forsvare demokrati, menneskerettigheter og styrke sivilsamfunnet

Økt ulikhet er en trussel mot våre demokratier og menneskerettigheter fordi økonomisk ulikhet fører til forskjeller i politisk makt og innflytelse. Velstående individer har langt mer innflytelse over våre samfunn og økonomier enn vanlige mennesker. Data fra 136 land bekrefter at når økonomiske ressurser blir skjevt fordelt, gjør politisk makt det også. Politikken gjenspeiler preferansene til høyinntektsgrupper.²² I dag er det 4 000 ganger mer sannsynlighet for at en milliardær har et politisk verv enn en vanlig borger.²³

Økende økonomisk ulikhet svekker demokrati og styrker autoritære tendenser fordi ulikhet undergraver tilliten til institusjoner,²⁴ forsterker politisk polarisering,²⁵ reduserer deltakelse blant fattige,²⁶ og skaper sosiale spenninger. Det er syv ganger mer sannsynlig at land med høy ulikhet opplever demokratisk tilbakegang enn mer egalitære land.²⁷

I mange land fører økonomisk fattigdom også til politisk ekskludering, særlig for kvinner og minoriteter. Det begrenser folks evne til å påvirke politikk, utøve sine rettigheter og forme sin fremtid. Samtidig svekkes sivile og politiske rettigheter globalt med økt undertrykkelse av protester og sensurering av dissens. Regjeringer møter ofte uttrykt misnøye og frustrasjon med undertrykkelse, snarere enn omfordeling, ved å slå ned på protester, militarisere territorier, og begrense

sivilsamfunnets handlingsrom gjennom lovgivning, rettsforfølgelse og forfølgelse. Konsekvensene er alvorlige: i 2024 alene rapporterte Frontline Defenders at minst 324 menneskerettighetsforkjempere ble drept i 32 land.

Mens handlingsrommet for sivilsamfunn innskrenkes, er det også stadig mer konsentrert medieeierskap: halvparten av verdens største medieselskaper eies av milliardærer og ni av de ti største sosiale medieselskapene i verden eies av seks milliardærer.²⁸ Dette gir et lite antall aktører uforholdsmessig innflytelse over politiske narrativer, hemmer uavhengig rapportering og hindrer sivilsamfunnets mulighet til å påvirke offentlig debatt. Samtidig mangler sivilsamfunnsorganisasjoner ressurser til å håndtere den økende bruken av digital overvåking. Disse utfordringene forsterkes av konsentrasjonen av makt hos noen få store teknologiskapere, som gir makt og mulighet til å kontrollere tilgang til internett og å bestemme hvilken informasjon som tillates og publiseres.

Erfaring, både fra Norge og andre deler av verden, viser at organisering og mobilisering av grupper som opplever sosial urettferdighet eller diskriminering er avgjørende for å redusere ulikhet. Representative organisasjoner som fagforeninger, bondeorganisasjoner, kvinnebevegelser eller lokalsamfunns- og urfolksorganisasjoner har legitimiteten til å presse på for løsninger og kan være en motvekt til de rikes makt. Til tross for redusert handlingsrom for sivilsamfunn, har nivået på deltakelse vokst det siste tiåret²⁹. Over hele verden har massive fredelige protestbevegelser funnet sted, mot undertrykkelse og utbredt korrupsjon, og med krav om respekt for menneskerettigheter, tilgang til jord, rettferdige lønninger og en slutt

på vold mot kvinner. I tillegg jobber utallige organisasjoner og lokalsamfunn utrettelig for å fremme sine rettigheter og forbedre tilgangen til ressurser, som jord og boliger. Dette er grunnleggende for å bygge tillit, deltakelse og demokrati nedenfra.

For Norge representerer en ny utviklingsstrategi en mulighet til å bygge på og støtte disse sivilsamfunnsaktørene. Det gir mulighet til å plassere handlingsrom for sivilsamfunn, deltakelse og lokalt drevet endring sentralt i innsatsen for å redusere ulikhet og styrke demokratisk motstandskraft.

3.3 Adressere koblingene mellom ulikhet og ansvarlig næringsliv, anstendig arbeid og arbeidstakerrettigheter

En forutsigbar, trygg og anstendig jobb gjør folk i stand til å løfte seg ut av fattigdom, planlegge sin egen fremtid og bidra til samfunnsutviklingen. Arbeid alene er ikke nok til å sikre at rikdom er likt fordelt og at arbeidstakere er beskyttet – på og utenfor arbeidsplassen.

Arbeidstakere som er godt organisert, gjennom uavhengige og demokratiske fagforeninger, har større mulighet til å sikre bedre lønninger, tryggere arbeidsforhold og mer stabil sysselsetting. Kollektive forhandlinger og fagorganisering er forbundet med en mer rettferdig fordeling av inntekt, og sikrer at produktivitetsgevinster deles snarere enn å bli konsentrert blant arbeidsgivere eller kapitaleiere. Styrking av arbeidstakerrettigheter er derfor en nøkkelmekanisme for å redusere ulikhet.

Anstendig arbeid bidrar til større sosial og økonomisk likhet, særlig når det kombineres med sosiale velferdssystemer og friheten til å organisere seg. Sosial beskyttelse, som

arbeidsledighetstrygd, helsetjenester og pensjoner, reduserer sårbarheten overfor økonomiske sjokk. Arbeidstakerrettigheter gir arbeidstakere muligheten til å kreve rettferdig behandling. Uten denne beskyttelsen forblir mange arbeidstakere fanget i uformell eller usikker sysselsetting, som i noen land påvirker over 50 prosent av arbeidstakerne.

Den store andelen av verdens fattige som arbeider i uformell sektor er både en drivkraft for og en konsekvens av ulikhet. Det fører til tapte skatteinntekter for stater og at millioner av mennesker arbeider under usikre forhold uten rettsvern eller håndhevbare rettigheter. Formalisering av jobber ville styrke arbeidstakerrettighetene og øke skatteinntektene – og bane vei for utvidede velferdssystemer og sosial beskyttelse, bidra til et mer forutsigbart investeringsklima og styrke den sosiale dialogen.

Ulikhet i arbeidsmarkedet truer også demokratiet, ved å forsterke eksisterende sosiale skiller og gi uforholdsmessig politisk innflytelse til en liten gruppe velstående og velkoblede mennesker. For mange representerer medlemskapsbasert demokrati i organisasjoner det første møtet med et demokratisk system. Det gir dem som mangler økonomisk innflytelse muligheten til å fremme sine behov og krav gjennom organisasjoner som er lydhøre og legitime.

I land preget av høye nivåer av ulikhet spiller disse organisasjonene en avgjørende rolle i å forsterke stemmene til de med begrenset økonomisk makt og i å fremme demokrati og deltakende beslutningstaking. Medlemsbaserte sivilsamfunnsorganisasjoner kan, selv i kontekster der formelt demokrati mangler, demonstrere verdien av demokratisk organisering for offentligheten. Dette er grunnen til at organisert arbeidsliv og

sivilsamfunn er blant de første ofrene for ledere med autoritære tendenser.

Norges utviklingssamarbeid kan bidra til å adressere ulikhet i arbeidsmarkeder, ved å støtte tiltak som styrker arbeidstakerrettigheter og trepartssystemer, utvider sosial beskyttelse og fremmer formalisering.

3.4 Redusert ulikhet er avgjørende for å bekjempe klimakrisen

Ulikhet er både en drivkraft for klimakrisen og et hinder for effektive løsninger. Rike land bærer det største ansvaret for klimakrisen, mens det globale sør møter de fleste konsekvensene.³⁰ For øyeblikket genererer den rikeste prosenten like mye karbon som de nedre 66 prosentene av menneskeheten, mens de øvre 10 prosentene står for nesten halvparten av de totale karbonutslippene.³¹

Samtidig bruker økonomiske eliter ofte sin politiske makt til å forme politikk for å forsinke eller svekke tiltak mot klimaendringene.³²

Å bekjempe ulikhet er derfor avgjørende ikke bare for å redusere utslipp, men også for å endre de økonomiske og politiske insentivene som opprettholder en utvikling med høye utslipp.

Ulikhet påvirker også om ekstremvær blir til katastrofer, ettersom mer likestilte samfunn er bedre rustet til å forebygge, håndtere og takle slike sjokk. En studie av 573 store flomkatastrofer i 67 mellom- og høyinntektsland viser at dødstallene er syv ganger høyere i landene med størst ulikhet, sammenlignet med de mer egalitære landene.³³

Norsk utviklingssamarbeid må se klimautfordringene i lys av ulikhet og samarbeide med andre for å kreve at de med

høyest utslipp kutter disse raskt og støtte en grønn og rettferdig omstilling i det globale sør. Den nye norske utviklingsstrategien bør også støtte til tilpasning til de klimaendringene folk allerede opplever og kompensasjon for tap og skader forårsaket av klimaendringer.

3.5 Ulikhet må reduseres for å oppnå likestilling og sosiale fremskritt

Økonomiske ulikheter fungerer som en forsterker for andre former for ulikhet, som kjønn, klasse, kaste, rase, etnisitet og bosted/migrantstatus. Livsendringer formes ofte av samspillet mellom kjønn og inntekt. I Kenya har for eksempel en gutt fra en velstående familie 50 prosent sjanse for å fortsette studiene etter videregående skole, med en jente fra lignende bakgrunn like bak. Til sammenligning har en gutt fra en fattig familie bare 2,5 prosent sjanse, og en jente fra en fattig familie bare 1 prosent sjanse.³⁴ Økonomisk ulikhet både forsterker gapet mellom kvinner og menn og drives av det. –ulike samfunn tenderer til å ha større kjønnsforskjeller enn mer egalitære samfunn.

Forskning viser også en sterk sammenheng mellom kjønnsforskjeller og økonomisk ulikhet.³⁵ Høy økonomisk ulikhet knyttes til at færre kvinner fullfører høyere utdanning, at kvinner er dårligere representert politisk, og at lønnsgapet øker. Dette viser at vi må se helhetlig både på hva som driver ulikhet og hva løsningene er.

Det er også godt dokumentert hva som virker. Å investere i gode offentlige tjenester og sosial velferd er en av de mest effektive måtene å møte disse utfordringene på. Data fra 150 land over en periode på over 30 år viser at investering i helse, utdanning og sosial velferd reduserer gapet mellom rik og fattig³⁶. Utdanning er særlig viktig –investeringer i jenters skolegang fører til

færre tenåringsgraviditeter, høyere livsinntekt og større deltakelse i beslutningstaking. En fersk undersøkelse av 13 lavinntektsland viser at utgifter til utdanning og helse sto for 69 prosent av den totale reduksjonen av ulikhet. Offentlige investeringer i helse, utdanning og sosial velferd trekkes derfor frem som de beste verktøyene myndigheter har for å bekjempe fattigdom og ulikhet ³⁷.

For Norges del understreker dette viktigheten av å prioritere progressive og transparente skattesystemer, støtte opp om offentlige, gratis, kvalitets- og kjønnsensitive helse- og utdanningssystemer.

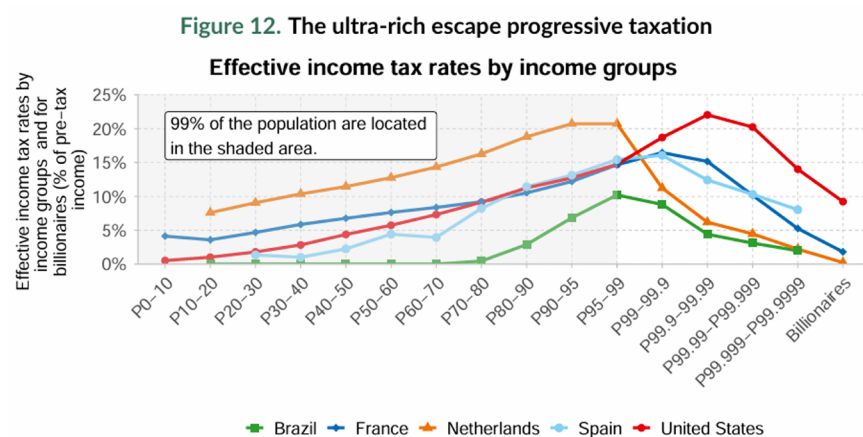
3.6 Progressiv global skattereform for å gjøre ulikhet til et fenomen fra fortiden

Internasjonal skatterettferdighet er en viktig drivkraft for global ulikhet, både mellom og innad i land. Ett anslag viser at land mister 492 milliarder USD hvert år gjennom skatteunngåelse, profittflytting og ulovlige kapital strømmer.³⁸ Dette tapet undergraver innenlandsk ressursmobilisering og svekker

statenes evne til å finansiere sin egen utvikling, og forsterker dermed eksisterende ulikheter og begrenser innsatsen for fattigdomsbekjempelse.

Der gjeldende rammeverket for internasjonalt skattesamarbeid – i stor grad formet av OECD-land – har mislyktes i å skape et juridisk rammeverk som forhindrer ulovlige kapitalstrømmer, skatteunngåelse og profittflytting, og i å sikre rettferdige skattleggingsrettigheter og reell representasjon av utviklingsland i internasjonalt skattesamarbeid. Samtidig, selv i skattesystemer som er progressive, betaler de rikeste ofte lavere skatt.³⁹ InForskning viser at 80 prosent av de totale skatteinntektene kommer fra vanlige mennesker, mens skatter på formue bare utgjør 4 prosent.⁴⁰ Mektige enkeltpersoner og lobbyister med direkte tilgang til beslutningstakere har hatt stor innflytelse på å fremme dette urettferdige systemet. Å styrke beskatningen av formue og høyformuende individer er derfor avgjørende.

Figur 1.3: Effektive inntektsskattesatser etter inntektsgruppe b⁴¹



Interpretation. This figure shows effective income tax rates by pre-tax income group and for U.S. dollar billionaires in Brazil, France, the Netherlands, Spain, and the United States. Income tax rates include only individual income taxes and equivalent levies. All values are expressed as a share of pre-tax income, defined as all national income before taxes and transfers, after pensions. P0-10 denotes the bottom 10% of the income distribution, P10-20 the next decile, etc. **Sources and series:** Artola et al. (2022), Bozio et al. (2024), Bozio et al. (2020), Bruil et al. (2024), Palomo et al. (2025), Saez and Zucman (2019), and Zucman (2024).

De siste årene har det vokst frem et ønske om å etablere en rammekonvensjon for internasjonalt skattesamarbeid i FN. Dette rammeverket er i ferd med å bli en realitet, og har som mål å skape et mer inkluderende, transparent og rettferdig system for global skattestyring, som sikrer bedre representasjon av det globale sør. Et progressivt internasjonalt skatterammeverk er avgjørende for å bekjempe både skatteflukt og sosial fragmentering, men vil også bidra til å gjenoppbygge folks tillit til at globale samarbeidsregler kan gjenspeile rettferdighet og solidaritet, ikke bare fremme kapitalmobilitet. Norge har en sterk merittliste når det gjelder å arbeide for rettferdig beskatning, gjennom Norads Skatt for utvikling-program og sitt arbeid med Addis Tax Initiative. For å bygge videre på denne arven bør Norge støtte FNs skattekonvensjon og fremme progressiv beskatning som

en del av sitt bredere engasjement for rettferdig fordeling, institusjonell integritet og multilateralt samarbeid.

Utover behovet for mer rettferdige internasjonale skatteregler og lik representasjon, trenger utviklingsland støtte til å styrke sine nasjonale skattesystemer for å sikre at de er progressive, rettferdige og i stand til å mobilisere tilstrekkelige inntekter for utvikling. Norge har en nøkkelrolle å spille i dette ved å styrke skatteforvaltningen og legge til rette for kunnskapsdeling, samt ved å støtte sivilsamfunnsaktører som fremmer transparente, ansvarlige, progressive og kjønnsensitive skattesystemer.

- 1 World Bank (2024) Poverty, Prosperity, and Planet. Available [here](#).
- 2 Initiative for Policy Dialogue (n.d.) Landmark G20 report led by Nobel Laureate Joseph Stiglitz sounds alarm on inequality emergency and calls for international panel on inequality. Available [here](#).
- 3 OECD (2014) Trends in income inequality and its impact on economic growth. OECD Publishing. Available [here](#).
- 4 Oxfam (2026) Resisting the Rule of the Rich. Available [here](#).
- 5 Rau, E. G. and Stokes, S. (2025) Income inequality and the erosion of democracy in the twenty-first century. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 122(1)
- 6 Oxfam (2023) Climate Equality: A Planet for the 99%. Available [here](#).
- 7 Initiative for Policy Dialogue (n.d.) Landmark G20 report led by Nobel Laureate Joseph Stiglitz sounds alarm on inequality emergency and calls for international panel on inequality. Available [here](#).
- 8 Initiative for Policy Dialogue (n.d.) Landmark G20 report led by Nobel Laureate Joseph Stiglitz sounds alarm on inequality emergency and calls for international panel on inequality. Available [here](#).
- 9 Initiative for Policy Dialogue (n.d.) Landmark G20 report led by Nobel Laureate Joseph Stiglitz sounds alarm on inequality emergency and calls for international panel on inequality. Available [here](#).
- 10 World Bank (2024) Poverty, Prosperity, and Planet. Available [here](#).
- 11 World Bank and WHO (2023) Tracking Universal Health Coverage: 2023 Global Monitoring Report. Available [here](#).
- 12 UBS. (2024). Billionaire Ambitions Report: Wealth in motion. Available [here](#).
- 13 Guzzardi, D. and Morelli, S. (unpublished) The Return of Inheritance. Working paper (based on the forthcoming Inheritance Trends Database, GC Wealth Project). Available [here](#)
- 14 The Economist (2025) 'What do you think of the return of the "inheritocracy"?' The Economist, 13 March. Available [here](#).
- 14 Støre, J.G. (2025) Inclusive and sustainable economic growth. Statement, 22 November. Available [here](#).
- 15 World Bank (2024) Poverty, Prosperity, and Planet. Available [here](#).
- 16 World Bank (2024) Poverty, Prosperity, and Planet. Available [here](#).
- 17 OECD (2014) Trends in income inequality and its impact on economic growth. OECD Publishing. Available [here](#).
- 18 Initiative for Policy Dialogue (n.d.) Landmark G20 report led by Nobel Laureate Joseph Stiglitz sounds alarm on inequality emergency and calls for international panel on inequality. Available [here](#).
- 19 Barro, R.J. (1999) 'Inequality, growth, and investment', *Journal of Economic Growth*, 4(1), pp. 5–32.
- 20 Perry, G. et al. (2008) *Inequality in Latin America: Determinants and Consequences*. Washington, DC: World Bank.
- 20 Ostry, J., Loungani, P. and Berg, A. (2019) *Confronting Inequality: How Societies Can Choose Inclusive Growth*. Columbia University Press. Available [here](#).
- 21 Cingano, F. (2014) Trends in income inequality and its impact on economic growth. OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 163. Available [here](#)
- 22 Morelli, S. (2017) 'Rising inequality and economic stability', in *After Piketty*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- 22 Cole, W. M. (2018) Poor and powerless: Economic and political inequality in cross-national perspective, 1981–2011. *International Sociology*, 33(3), pp. 357–385. Available [here](#).
- 23 Oxfam (2026) Resisting the Rule of the Rich. Available [here](#).
- 24 Bienstman, S., Hense, S. and Gangl, M. (2023) 'Explaining the democratic malaise in unequal societies', *European Journal of Political Research*, 63(1), pp. 172–191. Available [here](#); Ostry, J.D., Berg, A. and Tsangarides, C.G. (2015) Inequality and fairness in the tax system. IMF Staff Discussion Note 15/13; Ahlberg, S., Linde, J. and Holmberg, S. (2023) 'Does inequality erode political trust?', *Frontiers in Political Science*, 5, Article 1197317.
- 25 Stewart, A., McCarty, N. and Bryson, J. (2020) 'Polarization under rising inequality and economic decline', *Science Advances*, 6(50). Available [here](#).
- 26 Liang, L. (2024) *Unequal democracy: Economic inequality and political representation*. University of Michigan. Available [here](#); Morris, K. and Grange, C. (2021) 'The large racial turnout gap persisted in the 2020 election', Brennan Center for Justice. Available [here](#)
- 27 Rau, E. G. and Stokes, S. (2025) Income inequality and the erosion of democracy in the twenty-first century. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 122(1)
- 28 Oxfam (2026) Resisting the Rule of the Rich. Available [here](#).
- 29 The Economist Democracy Index 2025, Democracy stabilizes after eight years of decline
- 30 Hickel, J., Zoomkawala, H. and Sullivan, D. (2025) Responsibility for climate breakdown. Global Inequality Project. Available [here](#)
- 31 Khalfan, A. et al. (2023) *Climate Equality: A planet for the 99%*. Oxford: Oxfam International. Available [here](#).
- 32 Ashfaq, K., et al (Nov 2023). *Climate Equality, A Planet for the 99%*. Oxfam International. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/climate-equality-a-planet-for-the-99-621551/>
- 33 Lindersson, S., Raffetti, E., Rusca, M., Brandimarte, L., Mård, J. and Di Baldassarre, G. (2023) The wider the gap between

- rich and poor the higher the flood mortality. *Nature Sustainability*, 6, pp. 995–1005
- 34 Kenya National Bureau of Statistics (2023) Kenya Demographic and Health Survey 2022. Available [here](#)
- 35 Gonzales, C. et al. (2015) Catalyst for change: Empowering women and tackling income inequality. IMF. Available [here](#)
- 36 Oxfam (2018) Public good or private wealth. Available [here](#)
- 37 Oxfam International (2018) Public Good or Private Wealth. Oxfam GB. Available [here](#)
- 38 Tax Justice Network (2024) The State of Tax Justice 2024. Available [here](#).
- 39 World Inequality Lab (2026) World Inequality Report 2026. Available [here](#).
- 40 Oxfam (2026) Resisting the Rule of the Rich. Available [here](#).
- 41 World Inequality Lab (2026) World Inequality Report 2026. Available [here](#).



Støtt oss



Bli Medlem

folkehjelp.no



OXFAM



**Norsk
Folkehjelp**

Postboks 8844 Youngstorget
N-0028 Oslo